

Ulkomaiset luonnonmarjanpoimijat; työryhmän selvitystyö

Julkistustilaisuus 6.5.2024

Katri Niskanen, TEM

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Miksi muutoksia tarvitaan?

- Ei ole perusteltua, että ansiotarkoituksessa tehtävää kokopäiväistä toimintaa voisi Suomessa tehdä ilman, että kyseessä on joko työnteko tai elinkeinonharjoittaminen.
- Schengen-viisumia (lyhytaikainen viisumi) ei ole tarkoitettu käytettäväksi työsuhteiseen työhön tai elinkeinonharjoittamiseen.
- UM on keskeyttänyt viisumien myöntämisen Thaimaasta jo satokaudeksi 2024.
  - Oletus siitä, että poimijoiden asema vertautuisi turismiin, ei ole vastannut kaikilta osin todellisia käytäntöjä.
  - Viisumiharkinnassa on myös otettava huomioon hyväksikäytön ja ihmiskaupan ilmeinen ja vakava riski.
- Marja-alalla on esiintynyt ihmiskauppaa ja työperäistä hyväksikäyttöä, johon nykyainsäädännöllä ei riittävästi voida vastata.

Sääntelyn luonteesta

- Marjanpoimijoiden asemaan vaikutetaan käytännössä säätämällä maahantuloon oikeuttavasta luvasta. Sääntely koskee sitä, millä edellytyksillä maahan pääsee poimijaksi EU/ETA-alueen ulkopuolelta.
- Mikään ratkaisu ei itsessään poista hyväksikäyttöriskiä, vaan vaaditaan muun muassa tehokasta ennakko- ja jälkivalvontaa, yhteistyötä työntajien kanssa ja tiedottamista. Poimijoiden aseman selkeyttäminen kuitenkin helpottaa hyväksikäytön torjuntaa ja ilmituloa.
- Tulevan ratkaisun on tärkeää olla läpinäkyvä ja lainmukainen, turvata poimijoiden oikeudet suomalaisen työelämän standardien mukaisesti sekä taata marja-alan toimintaedellytykset mahdollisimman hyvin.
- Liiketoimintamalli muuttunee joka tapauksessa.

Tarve uusiin ratkaisuihin on huomioitu työperäisen hyväksikäytön vastaisessa toimenpideohjelmassa

- Helmikuussa 2024 hyväksyttiin työperäisen hyväksikäytön vastainen toimenpideohjelma, jossa marjanpoimijoista todetaan:
  - **Toteutetaan selvitysten perusteella tarvittavat lainsäädäntömuutokset luonnontuotteiden kerääjien aseman parantamiseksi, työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä työvoiman saatavuuden takaamiseksi.**
- Selvitystyö koostuu Pellervon taloustutkimuksen tekemästä taloudellisten vaikutusten arvioinnista ja TEM:n johdolla virkatyönä tehtävästä muusta vaikutusarvioinnista.
- Päävaihtoehdot ovat järjestää poimijoiden maahantulo
  - a) työsuhteisuuden (kausityö) tai
  - b) itsenäisen yrittäjäaseman varaan.
- **Selvitykset ovat nyt valmistuneet ja tarvittavat säädösmuutokset on tarkoitus valmistella satokaudeksi 2025 hallituksen tehtyä linjauksensa valittavasta ratkaisusta.**

Virkatyöryhmän johtopäätökset

Kausityövaihtoehto

- Ratkaisu olisi samanlainen kuin muillakin aloilla, joilla työvoiman tarve kausiluontoisesti kasvaa. Ratkaisu olisi myös lainsäädäntöteknisesti selkeä.
- Työsuhteessa tapahtuvalle työlle olisi olemassa normaalit, selkeät työoikeudelliset säännöt ja työsuojeluvalvonnalla voitaisiin puuttua epäkohtiin.
- Alan erityispiirteitä (esim. työaika) olisi mahdollista huomioida työehtosopimusta päivitettäessä (seuraavat neuvottelut käydään vuodenvaihteessa 24-25).
- Yritysten kustannukset nousisivat jonkin verran, ja osa toimijoista saattaisi joutua lopettamaan toimintansa.
- Joidenkin eniten tienaaavien kerääjien ansiotaso saattaisi laskea hieman. Liiketoiminnan riski kuitenkin siirtyisi marjayrityksille ja tietty ansiotaso kerääjille olisi taattu myös silloin kun marjavuosi on heikompi.

Yrittäjyysvaihtoehto

- Elinkeinonharjoittamiseen perustuva malli olisi marjayritysten näkökulmasta riskittömämpi, kun liiketoiminnan riski säilyisi kerääjillä.
- Tyypillisten kerääjien osaamistaso ei ole sellainen, että he vaivatta suoriutuisivat yrittäjänä toimimisen velvoitteista. Onkin epävarmaa, missä määrin kerääjät kykenevät toimimaan itsenäisinä työsuorittajina.
- Hyväksikäyttöä torjuttaisiin tässä mallissa lähinnä marjalailailla.
  - Marjalain soveltamisalaa tulisi muuttaa ja sen sisältöä tarkentaa, jotta se tarjoaisi kerääjille parempaa suojaa.
  - Lain velvoittavuutta ja marja-alan yritysten velvollisuuksia ei kuitenkaan voida kasvattaa loputtomasti ilman että kysymyksessä ei enää ole kahden itsenäisen toimijan välinen oikeussuhde.
- Yrittäjän oleskelulupa ei nyky muodossaan ole erityisen hyvin poimijoille sopiva oleskelulupa. Erillinen lupatyyppe yhdelle toimialalle ei toisaalta ole perusteltu ratkaisu.

Edellisten yhdistelmä

- Kolmantena vaihtoehtona olisi mahdollista sekä lisätä luonnontuotteiden kerääminen kausityöasetukseen että sallia maahantuloväylä yrittäjäpoimijoille marjalakia kehittäen.
- Tämän ratkaisun etuna olisi, että jätettäisiin marja-alan yritysten ja kerääjien harkintaan, miten he haluavat järjestää keskinäiset sopimussuhteensa.
- Mikäli kuitenkin halutaan lakimuutosten tulevan voimaan jo keruukaudeksi 2025, aikaa ei ole kovin vaativalle valmistelulle. Näin ollen olisi harkittava vaiheittaista valmistelua, jossa kausityölain muuttamiseen perustuva ratkaisu otettaisiin käyttöön ensin.

Kiitos!